

MIRCEA FLORIAN
(1888-1960)

MIRCEA FLORIAN

DESPRE MODESTIE
PUBLICISTICĂ, III
(1944-1947)

Ediție critică, studiu introductiv,
note și bibliografie de
Adrian Michiduță

CUPRINS

Cuvânt asupra ediției	5
Adrian Michiduță, <i>Mircea Florian de la modestie la compromis</i>	19
I. Noua democrație și victoria internă	55
II. Dictatura și simțul răspunderii	59
III. Reforma învățământului	63
IV. Conflictul dintre generații	73
V. Naționalism și internaționalism	77
VI. Civilizația modernă contra omului	81
VII. Despre modestie	86
VIII. Ținuta filosofiei în fața vieții	91
IX. Socialism și filosofie	101
Note și comentarii	130
Scrierile lui Mircea Florian	134

BIBLIOTECA DE FILOSOFIE ROMÂNEASCĂ

Colecție coordonată de prof. dr. Adrian
Michiduță

Au mai apărut:

Adrian Michiduță, **Mircea Florian. Noi contribuții biobibliografice și documentare**, 2005, 92 p.

Mircea Florian, **Filosofia timpului nostru. Publicistică, I, 1909-1959**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, 2005, 586 p.

Mircea Florian, **Filosofia românească. Publicistică, II, 1915- 1959**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, 2005, 310 p.

Eufrosin Poteca, **Însemnări autobiografice**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv și bibliografie de Adrian Michiduță, 2005, 116 p.

Florian Roatiș, **Pledoarie pentru filosofia românească. Eseuri aproape polemice**, 200 p.

J.G. Heineccius, **Filosofia cuvântului și a năraurilor**, tălmăcită în românește de Eufrosin Poteca, ediție critică, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, 2006, 444 p.

I. Petrovici, **Filosofie și politică. Eseuri filosofice, discursuri și cuvântări politice**, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și bibliografie de Adrian Michiduță, 2006, 316 p.

Mircea Florian, **Logica recesivității**, ediție critică, studiu introductiv, note și bibliografie de Adrian Michiduță, 2006, 270 p.

Lucian Cherata, **Scheme logico-structurale în dialogurile lui Platon**, 2007, 264 p.

Neculai Mătăsaru (coordonator), **Actualitatea filosofiei lui Kant**, 2007, 248 p.

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Câteva idei călăuzitoare drept încheiere

de prof. univ. MIRCEA FLORIAN

III

Acest articol, doritor de a nu prălungi o discuție poate mai potrivită într-un cerc de studii, are oarecum obligația de a încheia tratarea temei propuse prin unele considerații cu un câmp mai larg și deci cu o mai mare putere de sugestie. Fără să prin această limitare vată nu ne închipuim că am consensat și am trecut în revistă toate noțiunile mai-tore toate principiile, care ar putea însoții azi o schimbare a Școlii adaptată nevoilor reale ale țării, nevoi izvorite din democratizarea de a-dăncime, azi cerută de toți cu o sinceritate gradată. Pedagogi și legiuitori în această materie pot găsi multe alte concepții de temelie care sunt tot atâtea ipoteze ale unei peda-gogii experimentale și tot atâtea hotărâri de a ocult erorile ce mîșună în discuțiile din pragul educației.

Un prim punct de vedere, azi mai însemnat decît înainte, este durata studiilor. O năzuință generală cu rădăcini în cultura poporului, constă în sporirea anilor de studiu la cursul primar și micșorarea proporțională a anilor de învățămînt secundar. Nu ne bate gîndul să căntărim care din ciclurile scolare este „cel mai im-portant”. Se poate pleca deoptrivă pentru valoarea superioară a unuia sau altuia: ciclul primar e funda-mental cel secundar e mai complet și are legături mai strîns cu ciclul învățămîntului superior și final.

Fapt e însă că se recunoaște în deosebire că ciclul primar de patru ani este neîndestulător și că nu-si atînge menirea educativă. De aceea se urmărește a face din învățămînt un învățămînt care să mențină și urmărească două calități de mare pret: înaltul, să fie și el mai com-ples și deci, în adevăr, fundamental; al doilea să fie practic prin raporta-re lui nemăloctă la viața zilnică a poporului.

Trebuiesc izgonite subintelașurile supășitoare ale cuvîntului de „pri-mar”. Faptele ne dovedesc că și la cea cu o cultură secundară de supra-față, fără sprîmna susținută al po-sibilității pentru învățături și carte, ob-velul intelectual se coboară repede la acela al cunoștințelor primare. Iată cu ce se aleg aceștia din străda-nia mai îndelungată a ciclului scundu-iar, scris cînt, ceva aritmetic și puțină gramatică.

Nu e oare mai bine ca învățămîntul primar, printr-o extindere potrivită, să devină fundamental, avînd rostul

de bază culturală comună tuturor fili-ilor poporului sau de zestre spiri-tuală neapărat legată de încrederea con-sciențată într-o colectivitate și de man-dria umană a activității raționale?

Un al doilea punct cardinal al Școlii este consacarea marelui principiu al muncii. Tînorul va fi crescut de acum în sentimentul de evlavie față de activitatea manuală față de înțelep-cimea mănelor iscusite, și de aceea se cuvine a trece nu numai prin ca-zărni dar și prin fabrici și holde. Serviciul militar va pierde nota sa aparte, intimidantă prin punerea lui în legătură deoptrivă cu serviciul scolar ca și cu serviciul muncii.

Un al treilea mare principiu ne este sugerat de însuși termenul de „serviciu”. V vorba aceasta s'a cam to-cit prin leasa întrebătoare și deci s'a trivializat. Ea însă simbolizează ideea frumtasă, sufletea, socialismul, esența însăși a noii concepții de viață. În fața principului liberalist care este gînat după profit, socia-lismul însere pe stengul său servi-ciu colectiv, lupta împotriva spiri-tului de cîștig personal, lupta con-tra egoismului ce „nu-l pasă de al-tul”, cu sfidarea spiritului de soli-daritate, mutualitate și cooperare.

În ce privește învățămîntul scundu-iar marea dispută conținută eă fie între liceul umanist, în care centrul stă în formarea persoanei prin mij-loacele literaturii și istoriei, și liceul științific în care accentul cade pe disciplina exactă matematică sau naturalistă, a căror capacitate de modelare a omului poate fi pusă la încîșulă numai de un spirit miop sau încîpătînat.

Peste această discuție aprină în timpurile moderne se boteste că un principiu sintetic umanismul socia-list, umanismul muncii și tehniceșt imblînzitoare a puterilor naturale. Muncă este expresia cea mai directă a puterii noastre și peceala măreției omului.

Din nefericire până acum muncia prin masinism și taylorism s'a situat la antipodul umanismului, fiindcă nu s'a relevat deajuns resortul ei destă-terent.

Nu există umanism fără desintere-sare și nu există desinteresare fără libertate și voie bună. Uma-nismul e tot una cu seriozitate în

(Continuare în pag. 3-a)

Mircea Florian de la modestie la compromis

„Filosofia are menirea de a da omului puteri. Singurele puteri omenești pe care le poate primi omul de la filosofie sunt două: conștiința clară și voința de a fi liber. Omul conștient și liber triumfă până la urmă, mai curînd sau mai tîrziu, asupra tuturor greutăților”.

Mircea Florian

1) Omul sub vremuri

Cei care l-au cunoscut pe Mircea Florian au spus despre el că era un om modest și retras, „tobă de carte, un adevărat erudit. Nu era problemă filosofică asupra căreia să nu fie informat la zi și, cînd îl întrebai, să nu-ți indice bibliografia necesară pe loc. Dispunea, în această privință, de o memorie cu adevărat remarcabilă”²¹. În schimb, era suspicios și răutăcios în relațiile cu semenii săi. În acest sens, N. Bagdasar amintea că „Mircea Florian nu iradia afecțiune, simpatie, dragoste, iar ca profesor era stimat pentru imensa lui bogăție de cunoștințe, dar nu era nici admirat, nici iubit. Suspicios din fire, el nu putea să se apropie de alții, să li se deschidă, să fie comunicativ, sociabil. El nu s-a bucurat niciodată de ceea ce se numește o presă bună. În primul rînd, nu-l agreau cei din generația

²¹ Nicolae Bagdasar, *Mircea Florian*, în vol. „OPERE. Portrete”, vol. II, ediție îngrijită de Rodica Pandelescu și Gh. Vlăduțescu, postfață și note de Gh. Vlăduțescu, București, Editura Academiei Române, 2006, p. 161.

Respect pentru oameni și cărți

lui, dintre care n-am auzit pe nici unul vorbindu-l de bine. I se recunoștea erudiția, dar i se recunoștea în așa fel, încât ceea ce i se dădea cu o mână, i se lua cu cealaltă: «știe carte, se spunea, fiindcă e muncitor, dar nu e inteligent». Și opinia aceasta despre el își făcuse drum, devenise atât de curentă, încât, ca s-o negi și să fii crezut, trebuia să aduci dovezi»²².

Și sociologul Nicolae Petrescu recunoștea că se spunea despre el „că e ca un om care posedă multe lucruri, dar nu știe cum să le întrebuințeze. Lipsa unei recunoașteri efective a eforturilor lui în domeniul filosofiei a continuat și după ce, datorită împrejurărilor, ajunsese să ocupe catedra de *Istoria filosofiei moderne* la Universitatea din Cernăuți. Și nici încadrarea lui la Universitatea din București și publicarea mai multor volume după război în Editura Casa Școalelor, al cărui director deveni, nu i-au adus recunoașterea dorită. Ca om, Florian nu era simpatic. Ros de invidie, bârfea pe toată lumea. Era ignorat sau evitat pentru pornirile lui meschine. Nu i se cunoștea o singură faptă generoasă, vreun gest spontan sau cel puțin un cuvânt de duh. Aveam să-l cunosc și mai bine sub acest raport, când soarta ne arunca împreună în calitate de «tovarăși» în același colectiv la Institutul de Filosofie²³ al Academiei R. P. R.»²⁴

Părerile sunt împărțite în ceea ce privește relațiile lui Mircea Florian cu apropiații. Asistentul său, Victor Iliescu ni-l prezintă pe Profesorul Florian într-o altă lumină. „Mircea Florian era un om foarte sobru. Avea ceva de german în modul de a se manifesta. Extrem de curtenitor, dar mereu

²² *Idem.*

²³ Mircea Florian împreună cu Nicolae Petrescu au tradus din latină *Noul organon* al lui Francis Bacon, București, Editura Academiei R.P.R., 1957.

²⁴ Nicolae Petrescu, *Memorii. În vâltoarea vieții românești*, vol. II, ediție și predata de I. Oprișan, București, Editura Vestala, 2004, p. 241.

egal cu sine, foarte constant în aprecieri. Nu obișnuia să vorbească de ceilalți colegi. Nu îi plăcea să intre în intimitățile vieții sale sau în viețile colegilor săi. Deși era pe o poziție opusă lui Nae Ionescu, niciodată nu a încercat în vreun fel să-l diminueze. Și niciodată nu a încercat să se valideze prin antiteză față de Nae Ionescu, într-un mod direct»²⁵. Mircea Florian a fost, și lucrul acesta se vede foarte bine în scrierile sale, un erudit, un strălucit profesor de filosofie, creator de sistem filosofic și de terminologie filosofică românească. Toată viața a avut un program foarte bine stabilit. Munca sa de creație filosofică și profesoratul au fost întotdeauna complementare. El a fost, cum bine spunea Gh. Al. Cazan, „filosoful contemporan al filosofiei contemporane”. Totuși, prin felul lui de a fi, rece și suspicios, el nu a știut „să se facă iubit de studenți, să și-i apropie, să aibă cu ei și alte legături decât acelea de la dascăl la elevi. Credea că dacă și-a făcut cu conștiinciozitate ora de curs, nu mai are nici o altă obligație. Spre deosebire de alți profesori mai în vârstă decât el, ca G.G. Antonescu sau D. Gusti, el nu urmărea să trezească la studenți interesul permanent pentru disciplina pe care o predă, să formeze specialiști în istoria filosofiei»²⁶. Așa a pierdut foarte mulți studenți valoroși de la filosofie care s-au îndreptat către Nae Ionescu care a știut să îi pună în valoare. Mircea Eliade confirmă spusele noastre. „Mircea Florian era pe atunci (1925, n. n. A.M.) conferențiar la *Istoria filosofiei* și mă dusesem să-l ascult ca pe un vechi prieten. Nu m-a dezamăgit, dar nici nu m-a cucerit. Vorbea despre Berkeley și m-am înscris printre primii la seminar. Am avut impresia

²⁵ Victor Iliescu, *Când ai lucrat cu Mircea Florian, debutezi la 72 de ani și ai încă 16 volume în manuscris, ai cel puțin dreptul la un interviu*. Interviul de Dan C. Mihăilescu, în „Litere, Arte, Idei”, an V, nr. 12 (195), 3 aprilie 1995, p. 6.

²⁶ Nicolae Bagdasar, *Op. cit.*, p. 159.

că ar fi voit să mă cunoască bine; era afabil, mă invita să-l întovărășesc în librării, să cumpăr cărți pentru Biblioteca Seminarului. Pe atunci Mircea Florian era un bărbat de vreo 38-40 de ani, blond, zdravăn²⁷, aproape gras, mirosând întotdeauna a apă de colonie. Avea o voce prea mică pentru corpolența lui și parcă sugrumată de o emoție secretă neînțeleasă. Era și bibliotecar la Biblioteca Fundației Regale și-l zăream pe catedră, majestuos, citind tomuri vechi din «Revue philosophique». Cred că m-aș fi legat mai mult de el dacă n-ar fi existat Nae Ionescu²⁸.

În tinerețe, menționează Bagdasar, „era mândru, încrezut, socotindu-se pe sine un ins cu harul gândirii și sortit să pună bazele unei concepții cu totul revoluționare despre lume”²⁹. În acest sens, el a publicat o broșură intitulată *Către o nouă filosofie* (1922) în care urmărea să elaboreze o „filosofie care să ne scape și de cumpăna îndoielii, ca și de fiorurile înșelătoare ale viziunilor oculare”³⁰. Această mentalitate pe care o au tinerii dotați, i-a făcut mai mult rău. La aceasta s-a adăugat faptul că era neîncrezător în oameni, bănuitor. „Mircea Florian suspecta orice vorbă în legătură cu el. Orice gest față de el, îl interpreta în toate modurile posibile, ca să-i deslușească mobilele, să dezvăluie

²⁷ Tot așa îl descrie și N. Bagdasar. „Mircea Florian era înalt, masiv, făcându-ți impresia unui atlet, zguduind pământul când mergea; avea un cap mare cu figura rotundă; era blond cu ochi albaștri. Vocea lui era lipsită de autoritate, nu era capabilă de modulații, numărul coardelor ei fiind foarte redus. Mimica și gesturile lui nu concordau cu ideile, accentele sonore nu țineau pasul cu mersul ascendent al ideilor, tonul era luat când mai sus, când mai jos, făcând, astfel, impresia de nenatural, artificial, fals”. *Op. cit.*, p. 159.

²⁸ Mircea Eliade, *Memorii* (1907-1960), vol. I, ediție și cuvânt înainte de Mircea Handoca, București, Editura Humanitas, 1991, p. 111.

²⁹ Nicolae Bagdasar, *Op. cit.*, p. 163.

³⁰ Vezi Mircea Florian, *Către o nouă filosofie*, în vol. „Filosofia timpului nostru. Publicistică (1909-1958)”, vol. I, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Adrian Michiduță, Craiova, Editura Aius, 2005, p. 79.

intențiile, pentru a nu rămâne cu nimic în dubiu asupra adevăratei lui semnificații”³¹. Neavând sentimente de prietenie cu nimeni, nu a avut nici discipoli care să-i ducă mai departe ideile filosofice.

Trebuie să amintim aici de un eveniment destul de neplăcut din viața filosofului Mircea Florian petrecut în timpul Primului Război Mondial, care a înfrânat, ulterior, evoluția sa în cariera universitară. Relația sa cu armata a fost marcată de un mic incident. Mutat în mai 1912 în efectivele Regimentului „Mihai Viteazul”, nr. 6 și chemat la concentrare la 12 septembrie 1912, neprezentându-se, va fi dat nesupus, urmând să suporte rigurile legii. Clarificarea situației sale militare se face rapid în urma dovezilor prezentate, din care reieșea că absența era motivată prin faptul că se găsea la studii în străinătate.

În timpul războiului sublocotenentul Mircea Florian este concentrat în Regimentul 69 infanterie în vederea plecării pe front. „Căderea sa ca prizonier din ziua de 21 noiembrie 1916 se datorează unei lipse totale de legături, neprimind ordinul de retragere. Plutonul comandat de Mircea Florian ocupa poziția la podul de pe calea ferată peste Dâmbovița, având în spate, cam 3-400 de metri, satul Bănești. Spre seară, în urma luptei, Batalionul III din care făcea parte, retrăgându-se, dânsul a rămas cu plutonul său pe poziție până a fost capturat de inamic, neavând legătură cu celelalte trupe și neprimind ordinul de retragere. A căzut prizonier din forță majoră”³². Este luat prizonier de germani și este internat într-un lagăr de prizonieri (ofițeri) în Germania, la Krefeld (în Renania de Nord-Vest, lângă Duisburg). Cunos-

³¹ Nicolae Bagdasar, *Idem*.

³² Gheorghe Nicolescu, *Mircea Florian*, în „Calendarul tradițiilor militare”, anul II/2010, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2010, p. 22.

Respect pentru oameni și cărți

când limba germană, a reușit să obțină ajutoare pentru colegii prizonieri români, muritori de foame în lagăr. Într-un carnet în care filosoful ținea un fel de *Jurnal de lagăr*, ce se găsește în arhiva familiei filosofului, se pare că s-a insistat, probabil, din țară, ca Mircea Florian să fie adus din prizonierat, el refuzând în repetate rânduri: „Una din cauzele refuzului de a merge în țară e și îndoiala în sinceritatea germană. Mă tem de o decepție. Lupta internă, hotărârea eroică de a nu pleca, de a nu avea un spectacol dureros în fiecare clipă sub ochi. E noaptea de 9 spre 10 mai stil nou. Noapte senină, tentativă de evadare prin spargerea acoperișului”.

Mircea Florian revine în țară din prizonierat pe 21 iulie 1917, găsind Bucureștiul ocupat de trupele germane. Tzigara-Samurcaș îl aduce pe Mircea Florian din lagărul de la Krefeld, servindu-l drept secretar pentru înscrierea celor care voiau să audieze prelegerile profesorilor germani³³ la Fundația Universității Carol I. În același timp, acceptă și postul de inspector școlar în învățământul secundar. A primit postul de inspector școlar la solicitarea directorului învățământului secundar și superior Marin Dumitrescu. „În această calitate s-a dus în

³³ În memoriile sale, Al. Tzigara-Samurcaș prezintă pe larg în ce constau cursurile ținute de profesorii germani la Fundația Carol I: „Am fost nevoit a pune aula Fundației la dispoziția cursurilor organizate de germani. Ca urmare a cursurilor ținute de profesorii germani la Fundația Carol I, s-a emis din partea ocupanților ideea creării unui institut permanent pentru cultivarea intereselor culturale germane în România. În primul rând ceream un asemenea institut să fie numai pe bază de reciprocitate, adică simultan să se înființeze și de România un institut similar la Berlin. De asemenea, respingeam ca prea exagerată pretenția proiectului german ca cursurile noului institut să fie înscrise în orarul oficial al Universităților noastre și ca pe viitor să nu se poată înscrie la vreo Universitate din Germania decât posesorii unui certificat al Institutului german din București”. Al. Tzigara-Samurcaș, *Memorii*, vol. II, București, Editura Grai și Suflet-Cultura Națională, 1999, p. 200.

inspecție la un liceu, unde directorul l-a dat afară. A rămas în această funcție până la sfârșitul lui august 1918, când și-a dat dimisia”³⁴.

După război este catalogat drept filogerman. „Pe lista celor investigați, apare și numele lui Mircea Florian, acuzat că, după o eliberare «suspectă» din prizonieratul german, a funcționat ca secretar al cursurilor organizate de germani la Fundația Universitară Carol I. Răspunsul lui: Ca ofițer prizonier a fost repatriat la intervenția lui Tzigara-Samurcaș; iar, în ce privește cursurile menționate, s-a conformat cererii lui Constantin Giurescu (în acel moment secretar general al Ministerului Instrucțiunii) de a supraveghea (în septembrie 1918) înscrierea auditorului român”³⁵.

Consiliul profesoral al Facultății de Litere și Filosofie întrunit în ziua de 11 ianuarie 1919 a luat în discuție pe profesorii care în timpul războiului au fost acuzați de conduită antinațională. „În aceeași ședință, Mihail Dragomirescu solicita Consiliului să se pronunțe și pentru «chestia M. Florian», care a fost secretar pentru înscrierea celor ce voiau să audieze cursurile ținute de profesorii nemți la Fundația Universitară Carol I”³⁶. A fost judecat și nu a fost găsit vinovat. Această acuzație nedreaptă la urmărit toată viața pe filosof. „Mircea Florian putea fi recomandat ca profesor de istoria filosofiei la Universitate din Cluj, alături de atâția alți regăteni încadrați la toate facultățile acestei Universități. Dar numele lui nici n-a fost pomenit, tocmai din cauza atitudinii lui din timpul războiului. Până și după 20 de ani, în 1939, când Mircea Florian candida la catedra de *Istoria*

³⁴ C. Schifirneț, *C. Rădulescu-Motru. Viața și faptele sale*, vol. II, București, Editura Albatros, 2004, p. 45.

³⁵ Lucian Boia, *Germanofilia. Elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial*, București, Editura Humanitas, 2017, pp. 394-395.

³⁶ C. Schifirneț, *Ibidem*, p. 41.

Respect pentru oameni și așchi

filosofiei de la Universitatea din Cernăuți, s-a găsit un profesor universitar de istorie de la Cluj, C. Marinescu, care, printr-o scrisoare, cerea Comisiei să-l respingă de la concurs din cauza atitudinii lui neromânești din timpul Primului Război Mondial. Comisia a respins însă intervenția intempestivă a prea grijuluiului profesor clujean față de interesele naționale cu motivația, propusă de I. Petrovici, că Mircea Florian era conferențiar la București de 15 ani, fără ca C. Marinescu să protesteze și să ceară îndepărtarea lui, deci, dacă putea fi conferențiar la București, putea fi și profesor la Cernăuți!³⁷

Din această cauză a suferit de pe urma reținerilor manifestate de oficialități, întârziindu-i recunoașterea meritelor și intrarea la Academie.

2) Profesor la Universitățile din Cernăuți și București

După război, Mircea Florian a avut posibilitatea să intre în viața universitară, să țină cursuri și seminarii, să-și formeze auditori la catedra de *Enciclopedia și Istoria filosofiei* condusă de P. P. Negulescu. La *Istoria filosofiei* el a expus filosofia antică, dând o dezvoltare deosebită filosofiei lui Aristotel. La seminar a făcut cu studenții din anul I lectură și interpretare din texte: Platon, Descartes, Kant, Hegel, Auguste Comte. De asemenea, a ținut cursuri de *Introducere în filosofie*, de *Istoria filosofiei*, de *Teoria cunoașterii* și un curs *Despre cauzalitate*.

Mircea Florian a fost un eminent profesor de filosofie care a ilustrat învățământul nostru superior aproape o jumătate de veac cu o temeinică erudiție, cu o preocupare științifică modernă și cu o putere de

muncă exemplară. El a posedat ca nimeni altul, *claritatea*, care este caracterul esențial al filosofiei de catedră, capacitatea de a se mira, de a vibra la nou. De asemenea, a fost modelul prin excelență al profesorului de filosofie, preocupat de expunerea cât mai amănunțită a filosofiei. Se știe că profesorul exemplar e acela care reușește să-și unească pasiunea lui proprie de cugetare cu materia ce o predă. Acest lucru se poate vedea foarte bine la filosoful Mircea Florian. La curs profesorul Florian „vorbea liber, fără notițe, bazându-se pe memoria lui care nu dădea greș. Își pregătea cu mare conștiinciozitate prelegerile. Aduna pentru o oră de curs atâta material cât pentru două ore și nu avea, deci, nevoie să recurgă la digresiuni ca să umple timpul. Prelegerile lui nu erau captivante, erau, în schimb, foarte substanțiale și instructive”³⁸.

Prelegerile lui Mircea Florian erau de referință pentru tinerii studenți veniți la facultate ca să învețe tainele filosofiei. „Lecțiile lui Mircea Florian, își amintea Ion Zamfirescu, erau lecții compacte. Nu ar fi admis, fie și în treacăt, să se abată de la ceea ce socotea că trebuie să intre fundamental în severitatea de fond și de formă a discursului filosofic. Nu aș putea spune că lecțiile lui Mircea Florian dezlănțuiau în noi reacții spontane de încântare. Erau lecții grele; lecții încărcate de glosări teoretice și cufundări în cazuistică. Ne puneau frecvent în prezența unor concepte generale, concepte urcând până pe trepte ultime de sublimare ori formalizare filosofică”³⁹. Profesorul M. Florian era riguros nu numai la curs, ci și la seminariile pe care le ținea cu studenții care alegeau *Istoria filosofiei* și *Enciclopedia filosofiei* ca materii principale de

³⁸ *Ibidem*, pp. 160-161.

³⁹ Ion Zamfirescu, *Mircea Florian*, în vol. „Întâlniri cu oameni, întâlniri cu viața”, București, Editura Eminescu, 1990, pp. 74-75.

³⁷ Nicolae Bagdasar, *Idem*, p. 163.

licență. „Aparent, temele dezbătute în seminarul lui Mircea Florian ne cereau să plutim în sfere transcendentale. Această plutire, însă, își avea meritele ei incontestabile. Ne puna în contact cu idei, cu categorii logice, cu mecanisme de gândire ale deliberării filosofice. Ne ajuta să pătrundem în rosturi și justificății de esență ale marelui vocabular filosofic. Mai exact, să vedem în acest vocabular, nu doar un aparat exterior de conceptualizări formale, ci un mijloc de fond, capabil de a ne conduce judecata înspre tărâmurii superioare ale cunoașterii”⁴⁰.

Dacă la curs și seminar profesorul Florian era foarte riguros, în schimb, la examene era foarte indulgent cu studenții. „Azi am dat două examene la Florian, spunea Jeni Acterian, Florian a fost tare drăguț că mi-a admis să dăm examenele în felul acesta. Mi-a dat pentru antichitate: *Logica aristotelică și antecedentele ei* și din Evul Mediu: *Mistica medievală*. Scris trei ore. Era răcoare și liniște și Florian își vedea de treabă dincolo așa încât nu m-a deranjat deloc. Când am plecat mi-a oferit cartea *Cunoaștere și existență* «în amintirea activității seminariale» cum mi-a spus și cu o dedicație măgulitoare. E incontestabil un om cumsecade și e admirabil faptul că nu face tot timpul decât să studieze în felul lui”⁴¹.

Cu toate meritele sale incontestabile, a reușit cu greu să ajungă profesor universitar. A obținut acest titlu la vârsta de 52 de ani (în 1939 obține prin concurs catedra de Filosofie și Logică de la Facultatea de Filosofie și Litere Regele „Carol al II-lea” din Cernăuți). În timp ce alți colegi de-ai lui, care nu erau de valoarea sa, erau numiți profesori de mult, el cu mare greutate a reușit să obțină acest

⁴⁰ *Ibidem*, p. 79.

⁴¹ Jeni Acterian, *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit*, București, Editura Humanitas, 1991, p. 289.

titlu. Care ar fi cauza? Există o explicație. Paradoxal, cel care s-a opus promovării lui Mircea Florian a fost șeful său de catedră și naș de cununie – filosoful P. P. Negulescu. Nicolae Bagdasar spunea că „a trebuit să treacă zeci de ani ca P. P. Negulescu să iese la pensie pentru ca Mircea Florian, Tudor Vianu și alții să fie făcuți profesori. Deși P. P. Negulescu avea o catedră foarte vastă, toată istoria filosofiei, deși el n-a ținut niciodată curs de istoria filosofiei antice și medievale, n-a consimțit să-și scindeze catedra și să creeze pentru Mircea Florian o catedră de istoria filosofiei antice și medievale. El invoca, împotriva creării unei catedre pentru Mircea Florian, argumentul că dacă se creează o nouă catedră, aceasta va fi ocupată prin transferare de Ion Petrovici. Părea că nu are o părere bună despre nimeni.

«Vezi, domnule Bagdasar, îmi spunea el o dată, pe Mircea Florian eu îl am pe conștiință, fiindcă dacă nu l-aș fi numit asistent, el s-ar fi apucat de altceva și ar fi fost mai bine pentru el». P. P. Negulescu nu putea concepe că în afară de el, alți gânditori români ar fi capabili să scrie opere valoroase”⁴².

Aproape un an cât a stat la Universitatea din Cernăuți, Mircea Florian a predat două cursuri universitare: *Introducere în filosofie*, curs predat înainte de Vasile Gherasim, mort de tânăr în 1933, și cursul de *Logică* pe care îl predă, un specialist, pedagogul Silvestru Găină.

După transferul la Universitatea din București în toamna anului 1940, Mircea Florian va predă *Cursul de logică*⁴³ ținut de răposatul Nae Ionescu

⁴² Nicolae Bagdasar, *P. P. Negulescu*, în vol. „OPERE. Portrete”, vol. II., p. 34.

⁴³ Vezi Mircea Florian, *Curs de logică*, vol. I, (1940-1941), editor Octavian Popovici, Universitatea din București, Facultatea de Filosofie și Litere, 273 p; *Curs de logică*, vol. II, (1941-1942), editori C. Popescu Ulmu și Victor Isac, Universitatea din București, Facultatea de Filosofie și Litere, 541 p; *Curs de*

până în 1942; după aceea, îl va întrerupe timp de doi ani, ținând un *Curs de introducere în filosofie*. Ce aducea nou acest curs în învățământul filosofic românesc? Pentru prima dată este tratat în învățământul universitar bucureștean *mitul*⁴⁴ din perspectiva filosofică. În capitolul *Mythos și Logos*, filosoful român analizează conceptul de *mit* din perspectiva filosofiei sale realist-raționaliste. Influențat de lucrarea filosofului german W. Nestle, *Vom Mythos zum Logos*, 1940, Mircea Florian scria în acest sens: „*Mit* și *Logos* sunt două forme permanente ale cuvântării sau discursului, iar cum nu există cuvânt fără un rudiment de abstracție, *mitul* nu este cu totul străin de gândire, chiar dacă-l socotim mai plastic, mai aproape de activitatea involuntară a inconștientului”⁴⁵.

Gânditorul român intră în dialog cu marii teoreticieni ai mitului: W. Wundt, Sigmund Freud, Émile Durkheim, Lévy-Brühl, Fr. Böhm, Ernest Cassirer, E. Bethe, G. Ferrero, R. R. Marett, Erich Unger, Lucian Blaga.

Între anii (1941-1947) Mircea Florian a fost un vârf în filosofie la Universitatea din București alături de Ion Petrovici și Tudor Vianu. În această perioadă de timp a ținut la Universitate mai multe cursuri: *Curs de logică*, 4 vol., *Curs de Filosofie generală*, *Curs de*

logică, vol. III (1944-1945), Universitatea din București, Facultatea de Litere și Filosofie, 352 p; *Curs de logică și epistemologie*, vol. IV, A.S.F.L., Universitatea din București, Facultatea de Litere și Filosofie, 383 p.

⁴⁴ La noi, Lucian Blaga a publicat două lucrări în care tratează mitul: *Gândirea magică*, 1941 și *Religie și spirit*, 1942; A. Cosmoiu, *Geneza mitului*, 1946. Mircea Eliade a vorbit despre mit în mai multe lucrări: *Le mythe de l'éternel retour*, 1949, *Mythes, Rêves et Mystères*, 1957, *Naissances mystiques*, 1959, *Aspects du mythe*, 1963, *Myths, Rites, Symbols*, 1975.

⁴⁵ Vezi Mircea Florian, *De la Mythos la Logos. O introducere în filosofie*, ediție critică, studiu introductiv, note și bibliografie de Adrian Michidută, Craiova, Editura Aius, 2013, p.

Istoria filosofiei moderne. Istoria filosofiei, obiectul și metoda ei și Curs de Filosofia Renașterii. Cursurile predate de Mircea Florian la Universitatea din București „au impresionat întotdeauna pe foștii săi studenți, prin cunoașterea nemijlocită și aprofundată a izvoarelor, prin bogăția documentării, prin vastul lor orizont cultural, prin impecabila logică internă a expunerii, prin minuțiozitatea, uneori copleșitoare, cu care erau investigate cele mai fine nuanțe ale construcțiilor filosofice, prin eleganța expunerii”⁴⁶.

Profesorul Mircea Florian a reușit să transmită, prin cursurile sale ținute magistral la Universitate, să avem încredere în rațiune, în adevărurile reflecției, în aspirația spre lumină și înălțime a ființei umane.

3) Compromisul în filosofie

După 23 august 1944 lumea românească a trecut de la o dictatură militară de tip fascist la o democrație trunchiată, conducând inevitabil spre totalitarismul comunist. „Scurta perioadă dintre 23 August 1944 și 30 Decembrie 1947, deosebit de complexă și contradictorie, se caracterizează, mai mult decât oricare altă perioadă din trecut, într-un anume sens, prin incertitudine și dramatism pe toate planurile. Ea reprezintă lupta surdă, disperată și inegală dintre forțele părăsite de istorie, care încearcă să apere valorile societății constituite, și forțele favorizate de conjunctura politică și militară, care tind la sfărâmarea acestei societăți și la preluarea integrală a puterii”⁴⁷.

Schimbarea din temelii a României într-un ritm amețitor, a provocat mari mișcări în rândul

⁴⁶ Ion Banu, *Mircea Florian*, în vol. „Istoriologia filosofiei”, București, Editura Academiei Române, 1993, p. 414.

⁴⁷ M. Nițescu, *Sub zodia proletcultismului. Dialectica puterii*, București, Editura Humanitas, 1995, p. 21.